

Türkiye'deki Büyük Ölçekli Mevduat Bankalarında Faiz Dışı Gelirlerin Banka Performansına Etkisi*

Impact of Non-Interest Income on Bank Performance for Large-Scale Deposit Banks in Turkey

Aylin ÇELİK KARA¹, Şenol BABUŞCU², Adalet HAZAR³

Öz

Mevduat bankalarının geleneksel işlevi, fonların arz ve talebine aracılık etmektir. Bu bağlamda en önemli gelir kaynakları faiz geliridir. Ancak, 2000'li yıllardan itibaren teknolojik gelişme, artan rekabet, azalan net faiz marjları ve kar marjlarına paralel olarak bankalar mevduat ve kredi işlemleri dışında çeşitli hizmetler sunmaya başlamışlardır. Bunların sonucunda mevduat bankalarının gelir ve ürün çeşitliliği artmıştır. Ürün çeşitliliğindeki bu artış, geleneksel olmayan faaliyetlerden faiz dışı gelire yönelmelerine neden olmuştur. Bu gelişmeler dikkate alındığında çalışmanın amacı, faiz dışı gelirin mevduat bankalarının finansal performansı üzerindeki etkisini belirlemektir. Çalışmanın kapsamını Türkiye'de faaliyet gösteren yedi büyük ölçekli mevduat bankası oluşturmaktadır. Panel veri analizi yöntemi kullanılarak yapılan çalışma sonucunda faiz dışı gelirin, aktif kârlılığı ve özkaynak kârlılığı üzerinde olumlu; net faiz marjı ile olumsuz yönde etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Faiz dışı gelir, banka performansı, aktif kârlılığı, öz kaynak kârlılığı, net faiz marjı

Abstract

Traditional function of deposit banks was used to be a mediation for the supply and demand of funds. In this context, the most important income source is the interest income. However, since the 2000s, in line with technological advancement, increasing competition, decreasing net interest margins and profit margins, banks started to provide many services other than deposit and loan transactions. As a result of these, the income and product diversity of deposit banks increased. This increase in product diversity has led to an increase in non-interest income from non-traditional activities. In this concept, the aim of this study is to determine the effect of non-interest income on the financial performance of deposit banks. The scope of this study is taking into account seven large-scale deposit banks operating in Turkey. As a result of the analysis using the panel data method, it was determined that the non-interest income has positive effect on bank performance which is measured by return on assets and return on equity; has negative effect on net interest margin.

Keywords: Non-interest income, bank performance, return on assets, return on equity, net interest margin

1. GİRİŞ

Bankalarda gelir hesabı, kar-zarar hesabı olarak tanımlanan ve her faaliyet dönemi sonunda bankaların tüm gelir ve giderlerinin listelenerek faaliyet sonuçlarının

kar ya da zarar olarak belirlenmesi ile oluşan özet bir tablodur. Bu tabloda gelir ve giderler esas olarak faiz gelirleri ile faiz giderleri ve faiz dışı gelirler ile faiz dışı giderler olarak ayrılmaktadır.

Faiz gelirleri içerisinde bankaların esas faaliyetleri olan faize

* In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed. / Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ Aylin ÇELİK KARA

ORCID ID: 0000-0001-5589-1312

Doktora Öğrencisi, Uluslararası Finans ve Bankacılık Bölümü, Başkent Üniversitesi, Ankara, Türkiye, aylincelikara@yahoo.com

PhD Student, Department of International Finance and Banking, Başkent University, Ankara, Turkey, aylincelikara@yahoo.com

² Şenol BABUŞCU

ORCID ID: 0000-0003-2870-6358

Prof. Dr., Uluslararası Finans ve Bankacılık Bölümü, Ticari Bilimler Fakültesi, Başkent Üniversitesi, Ankara, Türkiye, babuscu@baskent.edu.tr

Prof. Dr., Department of International Finance and Banking, Faculty of Commercial Sciences, Başkent University, Ankara, Turkey, babuscu@baskent.edu.tr

³ Adalet HAZAR

ORCID ID: 0000-0002-1483-8360

Prof. Dr., Uluslararası Finans ve Bankacılık Bölümü, Ticari Bilimler Fakültesi, Başkent Üniversitesi, Ankara, Türkiye, ahazar@baskent.edu.tr

Prof. Dr., Department of International Finance and Banking, Faculty of Commercial Sciences, Başkent University, Ankara, Turkey, ahazar@baskent.edu.tr

Geliş Tarihi/Received : 08.02.2021

Kabul Tarihi/Accepted : 29.03.2021

Çevrimiçi Yayın/Published : 31.03.2021

Makale Atf Önerisi /Citation (APA):

Çelik Kara, A., Babuşçu, Ş., Hazar, A. (2021). Türkiye'deki Büyük Ölçekli Mevduat Bankalarında Faiz Dışı Gelirlerin Banka Performansına Etkisi. *İzmir Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 62-72. DOI:10.47899/ijss.20213106

dayalı hizmetler sonucunda elde edilen gelirler yer almaktadır. Faiz giderleri içerisinde bankanın asıl faaliyetlerini gerçekleştirmek için borç olarak aldığı her türlü fon için faiz ödemeleri bulunmaktadır.

Faiz dışı gelirler grubunda ise, bankanın ücret, komisyon vb. doğuran hizmetlerinden elde ettiği gelirler yer almaktadır. Bankaların verdikleri nakdi ve gayri nakdi kredilerden aldıkları ücret ve komisyonlar, portföylerindeki menkul değerlerin piyasa fiyatlarındaki artışlarından kaynaklanan sermaye kazançları, kambiyo işlemlerinden sağlanan gelirler, banka iştirak ve bağlı ortaklıklarından alınan kar payları ve olağan faaliyetler dışında kalan faaliyet gelirleri ve diğer gelirler faiz dışı gelirler içerisinde yer almaktadır (Selçuk ve Tunay, 2014). Bankaların faaliyetlerini gerçekleştirmek için katlandığı her türlü işletme gideri ile ana faaliyet alanı dışında yaptığı her türlü ödemeler (verilen komisyon, kambiyo zararı, sermaye piyasası işlem zararı vb.) faiz dışı giderlerini oluşturmaktadır.

Bankaların bilanço dışı işlemlerinin artması, yeni hizmetler üretmeleri, kambiyo, sermaye ve vadeli işlemler piyasalarındaki gelişmeler, bankaların faiz dışı gelirlerinde artış imkanı sağlamaktadır. (Akgüç, 2007)

Geleneksel anlamda kredilendirme, kaynak bankanın varlıklarında bire bir artış gerektirmektedir. Burada borç veren önemli bir zarar riski üstlendiğinden destekleyici sermaye miktarını artırması beklenmektedir. Dolayısıyla, faiz gelirini artırmak, rekabet ortamında yapılması zor olan faiz oranını veya kredi hacmini artırmayı gerektirmektedir. Daha fazla kredi, daha fazla temerrüt riski oluşturmaktadır. Faiz dışı geliri artırmak ise her zaman varlıklarda veya riskte bir artış gerektirmemektedir. Bu sebeple bankaların karlılıklarını artırmak için net faiz gelirine daha az ve faiz dışı gelire daha çok güvenmesi gerektiğine inanılmaktadır. (Koch ve MacDonald, 2014)

Türkiye’de bankacılık sektörü 2000’li yıllardan itibaren geleneksel bankacılık faaliyetlerinden geleneksel olmayan bankacılık faaliyetlerine yönelmeye başlamıştır. Bu dönemde teknolojiye ileriye, enflasyon ve faiz oranlarındaki düşüş banka kar marjlarını azaltmıştır. Bu sebeple bankalar gelir kayıplarını önleyebilmek amacıyla müşterileri için yeni hizmetler geliştirmişler ve mevcutta sunmakta oldukları hizmetler için ücret ve komisyon bedelleri almaya başlamışlardır. Sunulan bu tür hizmetlere örnek olarak, fon transferi, vergi ve fatura ödeme hizmetleri gibi çeşitli ödeme hizmetleri, saklama hizmetleri verilebilir (Uzun ve Berberoğlu, 2019). Bankaların müşterilerine sundukları ürün ve hizmetlerden aldıkları ücretlere kredi kartı yıllık işletim ücreti, kredi kartı nakit çekim ücreti, kredi kartı işlem ücretleri, EFT ücreti, havale

ücreti, swift ücreti, hesap işletim ücreti, ekstre masrafı, dekont masrafı, kredi dosya masrafı, ortak ATM kullanım ücretleri gibi bankacılık hizmetlerinden alınan ücretler, aktiflerin satışından elde edilen gelirler, kiralık kasa ücretleri, merkezi kayıt kuruluşu ücretleri sayılabilir. Alınan hizmet ve masraf bedelleri bankalar için önemli bir rekabet aracı haline gelmiştir.

Bu kapsamda, çalışmanın Türk mevduat bankalarında faiz dışı gelirlerin banka performansına etkisini büyük ölçekli bankalar kapsamında inceleyerek literatüre katkı sağlanması hedeflenmiştir.

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Bu bölümde, literatürde yer alan faiz dışı gelirler ve banka performansı üzerindeki etkisi ile ilgili çalışmalara yer verilmektedir.

Stiroh (2002) çalışmasında, ABD bankacılık sektöründeki ücret geliri, alım-satım geliri ve diğer faiz dışı gelirlerdeki artış ile ilgili olarak potansiyel çeşitlendirmenin faydalarını değerlendirmektedir. Banka bazında bakıldığında, net faiz geliri ile faiz dışı gelirin büyüme oranlarının daha fazla ilişkili hale geldiği görülmektedir. Faiz dışı gelire özellikle alım-satım gelirine daha fazla bağımlılık, daha yüksek risk ve daha düşük riske-uyarlanmış karla ilişkili olmaktadır. Çalışma bulguları göstermektedir ki, daha az belirgin bir çeşitlendirme, faiz dışı gelire doğru yönelen değişimden fayda sağlamaktadır.

Demirgüç-Kunt ve Huizinga (2009) nın yaptıkları çalışma, 2007 mali krizine yol açan 101 ülkede 1,334 bankadan oluşan uluslararası bir örnekleme kullanarak banka faaliyetlerinin ve kısa vadeli finansman stratejilerinin banka riski ve getirileri üzerindeki etkilerini incelemektedir. Alım-satım gibi faiz dışı gelir getirici faaliyetlerdeki genişleme, varlıkların getiri oranını artırmakta ve çok düşük seviyelerde bazı risk çeşitlendirme faydaları sunabilmektedir. Ağırlıklı olarak faiz dışı gelir elde etmeye veya mevduat dışı fonlara yönelmeye dayanan bankacılık stratejileri çok riskli olmuş ve bu ABD yatırım bankacılığı sektörünün çöküşüyle tutarlı olarak gerçekleşmiştir.

Hidayat ve diğ. (2012) yaptıkları çalışma, 2002-2008 döneminde ürün çeşitliliği ile banka riski arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Analiz sonuçları, ürün çeşitlendirmesinin banka riski üzerindeki etkisinin büyük ölçüde bankanın varlık büyüklüğüne bağlı olduğuna dair net kanıtlar göstermektedir. Özellikle, küçük ölçekli bankalar için ürün çeşitlendirme derecesinin banka riskiyle ilişkisi negatif yönlü olarak saptanmıştır. Büyük ölçekli bankalar için ise, ürün çeşitlendirmesinin derecesi banka riskiyle pozitif yönde ilişkilidir. Bu bulgu, bankaları geleneksel olmayan faaliyetlere daha fazla dahil olmaya teşvik eden

deregülasyonun, Endonezya'da büyük ölçekli bankaların önemli bir rol oynadığı genel bankacılık sistemi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir.

Williams ve Rajaguru (2012) nin yaptıkları çalışmada, Avustralya'daki banka ücret gelirleri ile banka net faiz marjları arasındaki ilişki ele alınmıştır. Banka ücret gelirlerindeki artışlar, net faiz marjındaki düşüşleri desteklemek için kullanılmıştır. Marj gelirlerindeki azalmalarla ilişkili ücret gelirlerinin büyüklüğündeki artış, net faiz marjındaki düşüşten daha küçüktür ki bu da banka hizmetlerini kullananlarının lehine net varlık transferi sonucunu getirmektedir. Ancak, banka hizmetlerinin tüm kullanıcıları eşit oranda kazanmamıştır. Ücret gelirlerindeki genel artış, marj gelirindeki azalmadan marjinal olarak daha fazla olmaktadır.

Köhler (2013) çalışmasında, bankaların faiz dışı gelir payının 2002-2010 dönemi için Alman bankacılık sektöründe risk üzerindeki etkisini incelemiştir. Doğrusal ve nicel regresyon tahminleri kullanılarak, faiz dışı gelirin risk üzerindeki etkisinin bir bankanın iş modeline bağlı olduğu saptanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular göstermektedir ki yatırım bankaları, kooperatif bankaları ve diğer ticari bankalar faiz dışı gelir paylarını arttırdıklarında daha istikrarlı hale gelmektedirler. Çalışma bulgularına göre, faiz dışı gelir elde etmek için kullanılan faaliyetler, ticaret ve yatırım odaklı bankalar arasında önemli ölçüde farklılık göstermektedir.

Wang ve Sun (2015) çalışmalarında, Çin'deki ticari bankaların faaliyetlerini düzenli bir finansal sistem altında faiz dışı gelir işletmesine dönüştürmelerinin karlılık ve risk verimliliği üzerindeki etkilerini araştırmaktadırlar. Mevduat faiz oranına ilişkin düzenlemeye ve müşteriler tarafından üstlenilmesi gereken risk varsayımına bağlı olarak komisyon ve ücret gelirlerinin risk verimliliğini önemli ölçüde azalttığı görülmektedir

Batten ve Vo (2016) nun yaptıkları çalışma, bankaların yurtiçi varlık portföylerini sadece mevduatlardan finanse etmesini ve Vietnam'da gelişmekte olan piyasalarda faaliyet gösteren ticari bankalardaki risk değişimini araştırmaktadır. Bu bankaların gelir çeşitlendirme stratejileri ile genel risk seviyeleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Sonuçlar, faiz dışı gelir faaliyetlerine geçiş yapan ticari bankaların daha yüksek risk seviyeleriyle karşı karşıya olduklarını göstermektedir. Bu bulgu, çeşitlendirmenin bir risk azaltma stratejisi olduğunu ve daha geniş etkileri olduğunu iddia eden teorilerle çelişmektedir. Analiz, diğer gelişmekte olan pazarlarda bu sorunları değerlendirmek için bir çerçeve sağlamaktadır.

Louzis ve Vouldis (2017) nin yaptıkları çalışma, dinamik panel veri teknikleri ve 2004-2011 döneminde Yunan ticari

bankacılık sistemini kapsayan özel denetim verilerini içeren bir veri setini kullanarak, Yunanistan'daki bankaların uyguladığı kâr stratejisini analiz etmektedir. Faiz dışı gelir, daha verimli bankaların kullandıkları dolaylı bir rekabet aracını temsil eden faiz dışı gelir olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşım, faiz dışı gelirin istikrarlı ücretler bileşeni ve değişken ticari gelire ayrıştırılmasıyla açıklanmaktadır. Ayrıca, net faiz gelirinin esas olarak bankaların piyasa gücünden ve işletme maliyetlerinden etkilendiği, daha verimli bankaların ise faiz dışı gelirlerini artırmak için çekirdek mevduat tabanlarını kullandığı ispatlanmıştır. Ayrıca, makroekonomik gelişmeler, iktisadi faaliyet açısından döngüsel olduğu tespit edilen her iki gelir bileşenini de etkilemektedir.

Chen ve diğ. (2017) nin yaptıkları çalışma, banka riski ile faiz dışı gelirin (alım-satım ve alım-satım dışı) etkileşimini test etmektedir. Banka faiz dışı gelirleri, hem alım-satım hem de alım-satım dışı gelir bileşenleri, banka riskini olumlu ve önemli ölçüde etkilemektedir. Bulgular, bankaların geleneksel olmayan iş kollarına yönelme kararının yüksek riskli bankalardaki risklerle ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Faiz dışı gelirler riski artırmakta ve genellikle en büyük etki aşırı riskli bankalarda görülmektedir. Bu, faiz dışı gelir faaliyetlerinin kaldıraç etkisinin yüksek riskli bankalarda daha büyük olduğu anlamına gelmektedir.

Wang ve Lin (2018) in yaptıkları çalışma, çeşitlendirilmiş gelir yapılarının Çin'deki ticari bankaların riski üzerindeki etkilerini araştırmaktadır. 2006-2016 döneminde Çin'in 101 farklı bankasından (büyük ve küçük ölçekli bankalar dahil) 1,111 örnek seçilmiştir. Nihai sonuçlar, faiz dışı gelirin payı veya çeşitlendirme seviyesi arttığında Çin'deki bankacılık sektörünün işletme istikrarının düşeceğini göstermektedir. Bulgular, araştırmacıların çeşitlendirilmiş bir stratejinin bankacılık risklerini azaltabileceğini düşündükleri önceki çalışmalardan oldukça farklı sonuçlar göstermektedir.

Meng ve diğ. (2018) nin yaptıkları çalışma, Çin ticari bankalarının gelir çeşitlendirme kararlarının belirleyicilerinin bir analizini sunmaktadır. 2003- 2010 dönemi için Çin'deki 88 yerel bankadan oluşan bir panel veri seti kullanılarak, banka çeşitlendirmesinin çeşitli yönetsel yetenekleri yansıttığı saptanmıştır. Bankacılık varlıklarının gayri safi yurtiçi hasılaya oranının daha yüksek olması ve daha düşük faiz marjı, daha yüksek bir çeşitliliğe yol açmaktadır.

Roberto ve Wibowo (2018) çalışmaları Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayland ve Çin'deki piyasa gücünün ve mülkiyet türünün bankanın gelir çeşitliliği üzerindeki etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bankalar, kârlılık düzeyini dengelemek için gelir kaynaklarını çeşitlendirmektedir. Bankanın piyasa gücü, gelir çeşitlendirme çabalarını

etkileyen kritik bir faktördür. 2012-2016 döneminde 80 banka verisi kullanılan çalışmada elde edilen sonuçlara göre, daha yüksek piyasa gücüne sahip bankaların Filipinler dışında daha fazla faiz dışı gelir elde ettikleri saptanmıştır. Ayrıca, alt örneklemede elde edilen tutarlı bulgulara göre, kamu mülkiyetinin pazar gücü ile gelir çeşitliliği arasındaki ilişkiyi artırdığı kanıtlanmıştır. Yabancı mülkiyetinin, Tayland dışında, pazar gücü ile gelir çeşitliliği arasındaki ilişkiyi artırdığı saptanmıştır.

Kamani (2019)' nin yaptığı çalışma, geleneksel olmayan bankacılık faaliyetlerinin bankaların sistemik riske maruz kalma durumları üzerindeki etkilerinin banka büyüklüğüne göre nasıl farklılaştığını analiz etmektedir. Çalışma sonuçları incelendiğinde, geleneksel olmayan bankacılık faaliyetlerinin sadece küçük ölçekli bankalar için sistemik riske maruz kalma riskini artırdığı görülmektedir. Ayrıca, ticari faaliyetler sadece küçük ölçekli bankaların sistemik riske maruz kalma riskini artırmaktayken, komisyonlar ve ücret faaliyetleri sadece büyük ölçekli bankaların sistemik riske maruz kalma riskini artırmaktadır.

Baum ve diğ. (2020) nin yaptıkları çalışma, finansal sektörde belirsizliğin etkilerini incelemektedir. Dengesiz bir panel veri seti kullanılarak yapılan çalışma, enflasyon belirsizliğinin özel sektör kredisinin kullanılabilirliğini azalttığını göstermektedir. Düşük getiri ve faiz dışı gelir faaliyetlerine artan bağımlılık, bankaların verimliliğine ve operasyonel performansına zarar vermektedir. Çalışma bulguları ekonomik olarak anlamlı bulunmuştur ve belirsizliğin finans sektörünün genel sağlığını tehdit ettiğine dair kanıt sağlamaktadır.

Brunnermeier ve diğ. (2020)' nin yaptıkları çalışma, faiz dışı gelirin ABD bankaları için toplam sistemik risk ile pozitif yönde ilişkili olduğunu bulmuştur. Toplam sistemik riskin üç bileşene ayrıştırıldığı bu çalışmada, faiz dışı gelir ile bankanın kuyruk riski ve birbirine bağlılık riski arasında

$$Y_{it} = \beta_0 + \beta_{1it}X_{1it} + \dots + \beta_{kit}X_{kit} + u_{it} \quad (i=1, 2, \dots, N) \quad (t=1, 2, \dots, T) \quad (2.1)$$

Y=Bağımlı Değişkeni, X= Bağımsız Değişkeni, β_0 = Sabit Terimi, β =Eğim Katsayısını, i= Yatay Kesit Birimlerini, t= Ölçümün Gözlemlendiği Zamanı, u=Hata Terimini göstermektedir (Uzun ve Berberoğlu, 2019).

Literatürdeki çalışmalarda bankalardaki performans göstergesi olarak aktif karlılığı (ROA), öz kaynak karlılığı (ROE) ve net faiz marjı (NIM) kullanılmıştır (Alper ve Ambar 2011, Menicucci ve Paolucci 2016, Batten ve Vo 2019, Baum ve diğ.2020, Yağcılar ve Kalaycı 2020). Bu sebeple bu çalışmada üç modelde bağımlı değişken olarak ROA, ROE ve NIM kullanılmıştır. Modellerde bağımsız değişken olarak faiz dışı gelirlerin ölçüsü olarak bankaların net faiz dışı gelirlerinin toplam aktiflere oranı (FDGTA)

pozitif ilişki saptanmıştır. Faiz dışı gelir ile bankanın makroekonomik ve finans faktörlerine maruz kalması arasında ilişki bulunmamıştır. Ayrıca, faiz dışı gelirin faiz gelirine göre daha değişken olduğu ve aralarında negatif ilişki olduğu görülmüştür. Çalışma sonuçları, alım satım ve diğer faiz dışı gelirlerin sistemik riskle pozitif yönde ilişkili olduğunu kanıtlamaktadır.

3. YÖNTEM

3.1 Veri Seti

Kullanılan veri setine, katılım bankaları faiz olgusu olmaması ve kalkınma ve yatırım bankalarının mevduat toplama yetkisine sahip olmamaları sebebiyle dahil edilmemişlerdir. Çalışmanın kapsamını Türkiye'de bankacılık sektöründe yer alan ve bankacılık sektörü aktif toplamının yüzde 81,5'ini oluşturan büyük ölçekli mevduat bankaları oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) Eylül 2020 itibarıyla 7 mevduat bankasının verisi kullanılmıştır. Çalışmada verisi kullanılan mevduat bankaları Akbank T.A.Ş., Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.' dir. Çalışma dönemi olarak 2009Ç1-2020Ç3 kullanılmıştır. Analizde kullanılan veriler Türkiye Bankalar Birliği internet sayfasından temin edilmiştir.

Çalışmanın yöntemi olarak literatürde incelenen benzer çalışmalara da uygun olarak panel veri analizi tercih edilmiştir. (Williams ve Rajaguru 2012, Meng ve diğ. 2012, Louzis ve Vouldis 2017, Uzun ve Berberoğlu 2019, Baum ve diğ. 2020). Panel veri analizi, örnekteki her kesitsel birim için zaman serisi içermektedir.

Çalışmada kullanılan ekonometrik model aşağıda gösterilmektedir:

kullanılmıştır (Bian ve diğ. 2015, Atik 2019, Mahajan ve diğ. 2012, Bhatia ve diğ. 2012, Brunnermeier ve diğ. 2020, Williams ve Rajaguru 2012, Louzis ve Vouldis 2017). Ayrıca literatürde görüldüğü şekilde banka performansı üzerinde etkisi olan kontrol değişkenleri modele eklenmiştir (Wang ve Lin 2018, Atik 2019, Uzun ve Berberoğlu 2019). Kontrol değişkenleri olarak Toplam Öz Kaynaklar/Toplam Aktifler (TOA), Toplam Krediler ve Alacaklar/Toplam Aktifler (TKA), Toplam Mevduatın Doğal Logaritması (LOGMEV), Personel Giderleri/Diğer Faaliyet Giderleri (PGDFG) kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenlerin hesaplanmasına ilişkin açıklayıcı bilgiler ile değişkenlerin durağanlık (birim kök) test sonuçları Tablo 1.'de yer almaktadır. ADF test sonuçlarından

görülebileceği gibi modellerdeki bağımlı ve bağımsız değişkenler için birim kök tespit edilmemiştir.

Tablo 1. Değişkenler ve Açıklamaları

	Değişken	Ölçüm	Notasyon	Augmented Dickey Fuller (ADF) Test
Bağımlı Değişkenler	Banka Performans Göstergesi	Aktif Karlılığı = Net Kar / Toplam Aktifler	ROA	Dickey-Fuller =-5,922 Lag order =2 p < 0,01
		Öz Kaynak Karlılığı = Net Kar / Toplam Öz Kaynaklar	ROE	Dickey-Fuller =-5,401 Lag order =2 p < 0,01
		Net Faiz Marjı = Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler	NIM	Dickey-Fuller =-11, 286 Lag order =2 p < 0,01
Bağımsız Değişken	Faiz Dışı Gelirler	Net Faiz Dışı Gelirler / Toplam Varlıklar	FDGTA	Dickey-Fuller =-6,973 Lag order =2 p = 0,01
Kontrol Değişkenleri	Sermaye Yeterliliği	Toplam Öz Kaynaklar / Toplam Aktifler	TOA	Dickey-Fuller =-4,832 Lag order =2 p < 0,01
	Bilanço Yapısı	Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler	TKA	Dickey-Fuller =-3,877 Lag order =2 p = 0,016
	Mevduatlar	Toplam Mevduatın Doğal Logaritması	LOGMEV	Dickey-Fuller =-3,917 Lag order =2 p = 0,013
	Gelir Gider Yapısı	Personel Giderleri / Faaliyet Giderleri	PGDFG	Dickey-Fuller =-4,496 Lag order =2 p < 0,01

Tablo 2. Çapraz Korelasyon Katsayıları ve Çoklu Bağlantı Test Sonuçları

	ROA	ROE	NIM	FDGTA	TOA	TKA	LOGMEV	PGDFG
ROA	1							
ROE	-	1						
NIM	-	-	1					
FDGTA	0,357	0,160	0,535	1				
TOA	0,414	-0,048	0,134	0,368	1			
TKA	-0,618	-0,650	-0,245	-0,164	-0,177	1		
LOGMEV	-0,577	-0,494	-0,239	-0,443	-0,237	0,436	1	
PGDFG	-0,383	-0,263	-0,307	-0,269	-0,261	-0,112	0,604	1
VIF	-	-	-	1,38	1,22	1,32	2,29	1,70

Tablo 2., modellerde yer alan değişkenler arasındaki çapraz korelasyon katsayılarını ve bağımsız değişkenlere ilişkin varyans büyütme faktörünü (VIF) göstermektedir. Tablodan da görülebileceği üzere modelde yer alan değişkenler için çoklu bağlantı sorunu bulunmamaktadır.

Panel veri analizi kullanılarak yapılan çalışmada, yatay kesit oluşturan unsur bankalar olmakta ve bankaların aynı ülkede aynı ekonomik koşullarda faaliyet göstermesi yatay kesitlerin bağımlı olabileceği sonucunu mümkün kılmaktadır. Yatay kesit bağımlılığı sorunu Perasan CD test

ve Breusch-Pagan LM test kullanılarak sınanmıştır (Yağcılar ve Kalaycı, 2020). Test sonuçları yatay kesit bağımlılığı bulunduğu yönünde bulgular vermiştir. Yatay kesit bağımlılığı test sonuçları Tablo 3.'de yer almaktadır.

Üç modelde de yatay kesit bağımlılığı saptandığı için ikinci nesil birim kök testi (CADF testi) uygulanmıştır (Yağcılar ve Kalaycı, 2020). Modeller için test sonuçları Tablo 4.'de yer almaktadır.

CADF testi sonuçlarına bakıldığında, Tablo 4.'de görüldüğü şekilde bağımsız değişkenin ROA olarak alındığı ilk modelde,

FDGTA ve PGDFG değişkenleri anlamsız bulunmuştur. Bu değişkenlerin birim kök içermelerinden dolayı birinci farkları alınarak durağan hale getirilmiştir. Fark değerleri Tablo 4.'de yer almaktadır. Diğer değişkenlerin

durağan oldukları saptanmıştır. ROE ve NIM bağımlı değişkenlerinin kullanıldığı diğer modellerdeki tüm değişkenlerin durağan oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 3. Yatay Kesit Bağımlılığı Testleri

Model 1: Bağımlı Değişken= ROA		
	Ki-kare / z Değeri	Olasılık
Breusch-Pagan LM Testi	255,17	p <0,01
Pesaran CD Testi	14,535	p <0,01
Model 2: Bağımlı Değişken= ROE		
	Ki-kare / z Değeri	Olasılık
Breusch-Pagan LM Testi	220,49	p <0,01
Pesaran CD Testi	13,097	p <0,01
Model 3: Bağımlı Değişken= NIM		
	Ki-kare / z Değeri	Olasılık
Breusch-Pagan LM Testi	171,31	p <0,01
Pesaran CD Testi	9,10	p <0,01

Tablo 4. İkinci Nesil Birim Kök Test Sonuçları (CADF Testi)

Bağımsız Değişken	Model 1: Bağımlı değişken ROA		Model 2: Bağımlı değişken ROE		Model 2: Bağımlı değişken NIM	
	t-ist	p-değeri	t-ist	p-değeri	t-ist	p-değeri
ROA	7,932	0,00	3,183	0,002	-6,154	0,00
FDGTA	-0,568*	0,570	-1,841	0,067	-8,203	0,00
dFDGTA	4,864	0,00	-	-	-	-
TOA	-1,731	0,085	3,595	0,00	4,135	0,00
TKA	4,520	0,00	4,545	0,00	1,831	0,068
LOGMEV	5,112	0,00	5,195	0,00	5,892	0,00
PGDFG	-0,911*	0,363	-1,954	0,052	-4,656	0,00
dPGDFG	-2,622	0,009	-	-	-	-

Not: * sembolü %10 anlamlılık düzeyinde anlamlı olmayan katsayıları göstermektedir.

3.2 Hipotezler ve Ekonometrik Model

Çalışmada kullanılan hipotezler aşağıda yer almaktadır:

H1: Net faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranının aktif karlılığı üzerinde pozitif yönlü etkisi bulunmaktadır.

H2: Net faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranının öz kaynak karlılığı üzerinde pozitif yönlü etkisi bulunmaktadır.

H3: Net faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranının net faiz marjı üzerinde negatif yönlü etkisi bulunmaktadır.

Çalışmada üç model kullanılmıştır:

Birinci modelde Net Faiz Dışı Gelirler/Toplam Aktifler oranının Aktif Karlılığı (ROA) üzerindeki etkisi incelenmiştir:

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 (FDGTA)_{it} + \beta_2 (TOA)_{it} + \beta_3 (TKA)_{it} + \beta_4 (LOGMEV)_{it} + \beta_5 (PGDFG)_{it} + u_{it} \quad (3.1)$$

İkinci modelde Net Faiz Dışı Gelirler/Toplam Aktifler oranının Öz Kaynak Karlılığı (ROE) üzerindeki etkisi incelenmiştir:

$$ROE_{it} = \beta_0 + \beta_1 (FDGTA)_{it} + \beta_2 (TOA)_{it} + \beta_3 (TKA)_{it} + \beta_4 (LOGMEV)_{it} + \beta_5 (PGDFG)_{it} + u_{it} \quad (3.2)$$

Üçüncü modelde Net Faiz Dışı Gelirler/Toplam Aktifler oranının Net Faiz Marjı (NIM) ile ilişkisi incelenmiştir:

$$NIM_{it} = \beta_0 + \beta_1 (FDGTA)_{it} + \beta_2 (TOA)_{it} + \beta_3 (TKA)_{it} + \beta_4 (LOGMEV)_{it} + \beta_5 (PGDFG)_{it} + u_{it} \quad (3.3)$$

4. BULGULAR

Çalışmada öncelikle Havuzlanmış OLS regresyon sonuçları

ile Sabit Etki Modeli F-test ile karşılaştırılmıştır. Çalışmada kullanılan üç modelde de panel etkisi saptanmış ve Sabit Etki

Modeli kullanılması yönünde bulgular elde edilmiştir. Sonrasında zaman etkisini sınamak için F-testi yapılmış ve üç model için de Sabit Zaman Etkisi Modeli kullanılması yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Sonrasında Havuzlanmış OLS ve Rassal Etki Modeli LM test ile karşılaştırılmıştır. Çalışmadaki üç model için de panel etkisi saptanmıştır.

Uygun model seçimi için Rassal Etki ve Sabit Zaman Etki Modelleri Hausman Testi ile karşılaştırılmıştır. Çalışmadaki üç model için Hausman test sonuçlarından Sabit Zaman Etki Modeli kullanılması yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Modellere ait sonuçlar Tablo 5., Tablo 6. ve Tablo 7.'de yer almaktadır.

Tablo 5. Havuzlanmış OLS Regresyon, Sabit Etki, Sabit Zaman Etki ve Rassal Etki Modellerinin Karşılaştırılması (Model 1: Bağımsız Değişken ROA)

Bağımsız Değişkenler	Havuzlanmış OLS Regresyon (Pooled OLS)	Sabit Etki Modeli (Fixed Effect)	Sabit Zaman Etki Modeli (Time-Fixed Effect)	Rassal Etki Modeli (Random Effect)
FDGTA	0,019 (0,480)	0,017 (0,028)	0,0341 (0,066)	0,018 (0,031)
TOA	0,082*** (0,013)	0,128*** (0,019)	0,086*** (0,022)	0,085*** (0,012)
TKA	-0,029*** (0,003)	-0,023*** (0,004)	-0,010* (0,004)	-0,029*** (0,003)
LOGMEV	-0,321*** (0,040)	-0,392*** (0,054)	-0,506* (0,212)	-0,328*** (0,041)
PGDFG	0,003 (0,003)	0,003 (0,003)	-0,002 (0,003)	0,003 (0,003)
R ²	0,56	0,61	0,78	0,57
F-istatistiği	p < 0,01	p < 0,01	p < 0,01	p < 0,01

F-test sonuçları: F=4,49 p < 0,01 Panel Etkisi var. Sabit Zaman Etki Modeli uygundur.

Lagrange Multiplier Test (Breusch-Pagan) Test sonuçları: Ki-kare=184,18 p<0,01 Panel etkisi var.

Hausman Test Sonuçları: Ki-kare=344,53 p<0,01 Sabit Zaman Etki Modeli uygundur.

Not: *, ** ve *** sırasıyla %5, %1 ve %0,1 anlamlılık düzeylerini ifade etmektedir. Parantez içerisindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 6. Havuzlanmış OLS Regresyon, Sabit Etki, Sabit Zaman Etki ve Rassal Etki Modellerinin Karşılaştırılması (Model 2: Bağımsız Değişken ROE)

Bağımsız Değişkenler	Havuzlanmış OLS Regresyon (Pooled OLS)	Sabit Etki Modeli (Fixed Effect)	Sabit Zaman Etki Modeli (Time-Fixed Effect)	Rassal Etki Modeli (Random Effect)
FDGTA	0,250 (0,405)	0,743. (0,379)	0,685 (0,597)	0,703. (0,378)
TOA	-0,742*** (0,128)	0,005 (0,191)	-0,908*** (0,242)	-0,081 (0,181)
TKA	-0,383*** (0,029)	-0,352*** (0,046)	-0,346*** (0,051)	-0,348*** (0,043)
LOGMEV	-1,932*** (0,536)	-0,139** (0,801)	-10,047*** (2,301)	-2,236** (0,752)
PGDFG	-0,048** (0,018)	-0,032 (0,021)	-0,142*** (0,036)	-0,031 (0,020)
R ²	0,53	0,57	0,72	0,57
F-istatistiği	p < 0,01	p < 0,01	p < 0,01	p < 0,01

F-test sonuçları: F=15,606 p < 0,01 Panel Etkisi var. Sabit Etki Modeli uygundur.

F-test sonuçları: F=3,051 p < 0,01 Sabit Zaman Etki Modeli uygundur.

Lagrange Multiplier Test (Breusch-Pagan) Test sonuçları: Ki-kare=167,1 p<0,01 Panel etkisi var.

Hausman Test Sonuçları: Ki-kare=26,392 p<0,01 Sabit Zaman Etki Modeli uygundur.

Not: ', *, ** ve *** sırasıyla %10, %5, %1 ve %0,1 anlamlılık düzeylerini ifade etmektedir. Parantez içerisindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 7. Havuzlanmış OLS Regresyon, Sabit Etki, Sabit Zaman Etki ve Rassal Etki Modellerinin Karşılaştırılması (Model 3: Bağımsız Değişken NIM)

Bağımsız Değişkenler	Havuzlanmış OLS Regresyon (Pooled OLS)	Sabit Etki Modeli (Fixed Effect)	Sabit Zaman Etki Modeli (Time-Fixed Effect)	Rassal Etki Modeli (Random Effect)
FDGTA	0,903*** (0,078)	1,082*** (0,073)	-0,526*** (0,042)	0,972*** (0,076)
TOA	-0,076** (0,025)	0,073* (0,037)	0,055** (0,017)	-0,023 (0,028)
TKA	-0,030*** (0,006)	-0,011 (0,009)	0,005 (0,004)	-0,022*** (0,006)
LOGMEV	0,495*** (0,103)	0,291. (0,155)	-0,859*** (0,161)	0,407*** (0,115)
PGDFG	-0,022*** (0,004)	-0,014*** (0,004)	-0,008** (0,003)	-0,019*** (0,004)
R ²	0,39	0,50	0,96	0,43
F-istatistiği	p < 0,01	p < 0,01	p < 0,01	p < 0,01

F-test sonuçları: F=14,874 p < 0,01 Panel Etkisi var. Sabit Etki Modeli uygundur.
F-test sonuçları: F=61,853 p < 0,01 Sabit Zaman Etki Modeli uygundur.
Lagrange Multiplier Test (Breusch-Pagan) Test sonuçları: Ki-kare=71,968 p<0,01 Panel etkisi var.
Hausman Test Sonuçları: Ki-kare=597,93 p<0,01 Sabit Zaman Etki Modeli uygundur.

Not: ‘, *, ** ve *** sırasıyla %10, %5, %1 ve %0,1 anlamlılık düzeylerini ifade etmektedir. Parantez içerisindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Çalışmada daha sonra ekonometrik varsayımlar test edilmiştir ve bu kapsamda heteroskedasite ve birimlerarası korelasyon testleri yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 8.’de yer almaktadır.

Tablo 8. Ekonometrik Varsayım Testleri (Sabit Zaman Etki Modeli)

Heteroskedasite Testi (Breusch-Pagan Test)		
Model 1: Bağımlı Değişken = ROA		
BP = 20,219	df = 5	p-değeri = 0.0012
Model 2: Bağımlı Değişken = ROE		
BP = 66,416	df = 5	p-değeri < 0,01
Model 3: Bağımlı Değişken = NIM		
BP = 16,253	df = 5	p-değeri < 0,01
Birimlerarası Korelasyon Testi (Breusch-Godfrey/Wooldridge Test)		
Model 1: Bağımlı Değişken = ROA		
Ki-kare = 267,21	df = 47	p-değeri < 0,01
Model 2: Bağımlı Değişken = ROE		
Ki-kare = 257,92	df = 47	p-değeri < 0,01
Model 3: Bağımlı Değişken = NIM		
Ki-kare = 174,31	df = 47	p-değeri < 0,01

Sonuçlarda da görüldüğü şekilde üç modelde de heteroskedasite ve birimlerarası korelasyon sorunu bulunmaktadır. Bu sorunlar tutarsızlığa sebep olmamakta ancak modelin etkinliğini etkilemektedir. Her iki sorunun varolması ve sabit zaman etkiler modelinin kullanılması sebebiyle, üç model için literatüre de uygun olarak

Arrelano tahmincileri kullanılmıştır (Torres-Reyna, 2010). Arrelano tahmincileri kullanılarak gerçekleştirilen panel regresyon sonuçları Tablo 9.’da yer almaktadır.

Tablo 9. Panel Regresyon Analiz Sonuçları (Sabit Zaman Etki Modeli)

Bağımsız Değişkenler	Katsayılar		
	Model 1 Bağımlı Değişken = ROA	Model 2 Bağımlı Değişken = ROE	Model 3 Bağımlı Değişken = NIM
FDGTA	0,034*** (0,008)	0,685. (0,399)	-2,526*** (0,131)
TOA	0,086** (0,031)	-0,908** (0,323)	0,055 (0,049)
TKA	-0,010*** (0,003)	-0,346*** (0,077)	0,005 (0,010)
LOGMEV	-0,506*** (0,113)	-10,048*** (1,921)	-0,859*** (0,188)
PGDFG	-0,002 (0,002)	-0,142*** (0,029)	-0,008 (0,007)

Not: ‘, *, ** ve *** sırasıyla %10, %5, %1 ve %0,1 anlamlılık düzeylerini ifade etmektedir. Parantez içerisindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Çalışma bulgularına göre, Tablo 9’da, faiz dışı gelir açıklayıcı değişkeninin aktif karlılığı üzerinde %0,1 anlamlılık düzeyinde ve pozitif yönlü etkisi olduğu görülmektedir. Kontrol değişkenleri ile aktif karlılığı arasındaki ilişki incelendiğinde,

PGDFG değişkeni anlamlı bulunmamış, diğer değişkenler için farklı anlamlılık düzeylerinde farklı yönlerde ilişki saptanmıştır.

Tablo 9.'da, faiz dışı gelir açıklayıcı değişkeninin öz kaynak karlılığı üzerinde pozitif yönlü etkisi olduğu görülmektedir. Kontrol değişkenleri ile öz kaynak karlılığı arasındaki ilişki incelendiğinde tüm değişkenler için farklı anlamlılık düzeylerinde ve negative yönde ilişki saptanmıştır.

Tablo 9.'da, faiz dışı gelir açıklayıcı değişkeninin net faiz marjı üzerinde negatif yönlü ve anlamlı etkisi olduğu görülmektedir. Kontrol değişkenleri ile net faiz marjı arasındaki ilişki incelendiğinde, mevduatın doğal logaritması dışındaki değişkenler için anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Elde edilen bulgulara göre H1, H2 ve H3 hipotezleri kabul edilmiştir.

Literatür incelendiğinde, çalışma bulguları ile aynı yönde sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Uzun ve Berberoğlu (2019) yaptıkları çalışmanın bulgularında, faiz dışı gelir düzeyinin bankaların aktif ve öz kaynak karlılıkları üzerinde pozitif etkisi olduğunu saptamışlardır. Minh ve Tanh (2020), Vietnam'daki 26 ticari banka verisi ile yaptıkları çalışma sonucunda faiz dışı gelirlerin banka performansı üzerinde pozitif etkisi olduğunu saptamışlardır.

Mahajan ve diğ. (2012) Hindistan'daki 27 banka verisi ile yaptıkları çalışma sonucunda faiz dışı gelirlerinin, aktif karlılığını kullanarak ölçtükleri banka performansı üzerinde pozitif etkisini saptamışlardır.

5. SONUÇ ve TARTIŞMA

Faiz dışı geliri artırmak, birçok bankanın hedefi olmaktadır. Faiz dışı geliri artırmak için en iyi yöntemi belirlemek, yalnızca karlılık için değil, kurumun genel misyonu için de önemlidir. Faiz dışı geliri artırmanın önemli bir adımı müşteri tanımadır. Bunu yaparken bankaların, müşteri ihtiyaç ve isteklerini dikkate almaları gerekmektedir. Bankaların iyi müşterilerinin kimler olduğu ve onlara sağlanabilecek faydalar konusunda iyi bilgiye sahip olmaları önemlidir.

Faiz dışı gelirleri yönetmenin önemli bir yönü, farklı müşteri ilişkilerinin karlılığı hakkındaki bilgi sahibi olmaktır. Bu bilgiler, yönetimin ürün ve hizmetleri hedeflemesini ve müşterilerin istediklerini elde etmelerini ve hizmet veya ürün paketlerinin karlı olmasını sağlamak için fiyatlandırma stratejilerini değiştirmelerine imkan tanımaktadır.

Çalışmada elde edilen bulgular, faiz dışı gelirlerin Türkiye'deki büyük ölçekli mevduat bankalarının karlılık performanslarına pozitif yönlü etkisi olduğunu

göstermektedir. Literatür incelendiğinde benzer şekilde Uzun ve Berberoğlu (2019) 23 banka ile yaptıkları çalışmada faiz dışı gelirin bankaların aktif ve öz kaynak karlılıkları üzerinde pozitif yönde etkili olduğunu göstermişlerdir. Stiroh (2002) çalışmasında bankaların faiz dışı gelirlere yönelme eğiliminden fayda sağladıkları bulgusuna ulaşmıştır. Mahajan ve diğ. (2012)'nin Hindistan'da 27 banka ve Minh ve Tanh (2020)'nin Vietnam'daki 26 banka verisi ile yaptıkları çalışmada faiz dışı gelirlerin banka performansı üzerinde pozitif yönlü etkisi saptanmıştır. Alper ve Anbar (2011)'in çalışma sonuçlarında faiz dışı gelirin banka karlılığını önemli ölçüde etkilediği bulunmuştur. Atasoy (2007) çalışmasında aktif karlılığı ve faiz dışı gelirler arasında olumlu yönde ilişki tespit etmiştir.

Atasoy (2007), Williams ve Rajaguru (2012), Meng ve diğ. (2018) ve Yağcılar ve Kalaycı (2020) yaptıkları çalışmada net faiz marjı ile faiz dışı gelirler arasında negatif yönde ilişki saptamışlardır.

Literatürde, bankaların geleneksel bankacılık faaliyetleri dışına yönelmelerinin olumsuz etkileri olduğu yönünde bulgular da yer almaktadır. Hidayat ve diğ. (2012)'nin yaptıkları çalışma Endonezya'da büyük ölçek grubunda yer alan bankaların geleneksel bankacılık faaliyetlerine yönelmelerinin bankacılık sistemi üzerinde olumsuz etkiye sahip olacağını göstermektedir. Chen ve diğ. (2017) çalışmalarında faiz dışı gelirlerin banka riskini artırdığı yönünde bulgular elde etmişlerdir. Diğer ülkelerdeki verilerle yapılan benzer çalışmada olumsuz etki saptanmasına rağmen ülkemizde olumlu yönde ilişki tespit edilmesinin tahmini bir sebebi uygulamaların çeşitli düzenlemelerle standartlaştırılmış olması olarak düşünülebilir.

Bu kapsamda tartışılacak bir konu bankaların sundukları hizmetler için uyguladıkları ücret ve komisyonların yüksek olup olmadığına bakılması gerekmektedir. Ayrıca bankalar, ücretlerden ve diğer faiz dışı kaynaklardan elde ettikleri gelir miktarı açısından birbirlerine göre farklılık göstermektedirler. Bununla birlikte, faiz dışı gelirin tüm kaynakları eşit olmamaktadır. Bazı ücretler sabit olmakta ve zaman içinde öngörülebilmektedir. Bu ücretler genellikle tekrar eden gelirler olarak adlandırılırken, diğerleri döngüsel faaliyetlerden kaynaklandığı için oldukça değişken olmaktadır. Bu sebeple yöneticiler için temel sorun, bilanço üzerinde kazanç elde ederken, ücrete dayalı gelirlere güçlü bir şekilde odaklanarak yüksek oranlarda karı artıracak uygun müşteri karışımının ve iş karışımının nasıl belirleneceği olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akgüç, Ö. (2007). Banka Yönetimi ve Performans Analizi. İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık.
- Alper, D. , Anbar, A. Bank Specific and Macroeconomic Determinants of Commercial Bank Profitability: Empirical Evidence from Turkey. *Bussiness and Economics Research Journal Vol 2, No 2*, 139-152.
- Atasoy, H. (2007). Türk Bankacılık Sektöründe Gelir-Gider Analizi ve Karlılık Performansının Belirleyicileri. Araştırma ve Yayınlar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Ankara.
- Atik, M. (2019). Türk Bankacılık Sektöründeki Faiz Dışı Gelirlerin Banka Geliri ve Riski Üzerindeki Etkisinin Ölçülmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi 81*, 271-292.
- Batten, J. ,Vo, X. (2016). Bank Risk in Shifitng and Diversification in an Emerging Market. *Risk Management 18*, 217-235.
- Batten, J. ,Vo, X. (2019). Determinants of Bank Profitability-Evidence from Vietnam. *Emerging Markets Finance and Trade 55*, 1417-1428.
- Baum, C. , Çağlayan, M., Xu, B. (2020). The Impact of Uncertainty on Financial Institutions: A Cross Country Study. *Int Journal of Finance and Economics 2020*, 1-21.
- Bhatia A., Mahajan, P. , Chander, S. (2012). Determinants of Profitability of Private Sector Banks in India. *Journal of Commerce and Accounting Research Vol 1 Issue 2*, 14-23.
- Bian, W. , Wang, X. , Sun, Q. (2015). Non-interest Income, Profit, and Risk Efficiencies: Evidence from Commercial Banks in China., *Asia-Pacific Journal of Financial Studies 44*, 762-782.
- Brunnermeier, M. , Dong, X. , Palia, D. (2020). Banks' Noninterest Income and Systemic Risk. *The Review of Corporate Finance Studies 9*, 229-255.
- Chen, C. , Huang, Y. , Zhang, T. (2017). Non-interest Income, Trading, and Bank Risk. *Journal of Financial Services Research 51*, 19-53.
- Demirgüç-Kunt, A. , Huizinga, H. (2009). Bank Activity and Funding Strategies The Impact on Risk and Returns. *World Bank Policy Research Working Paper 4837*.
- Hidayat, W. , Kakinaka, M., Miyamoto, H. (2012). Bank Risk and Non-Interest Income Activities in the Indonesian Banking Industry. *IUJ Reseach Insititute Economics and Management Series 03*.
- Kamani, E. (2019). The Effect of Non-traditional Banking Activities on Sytemic Risk: Does Bank Size Matter?. *Finance Research Letters 30*, 297-305.
- Koch, T.W. , Macdonald, S.S. (2014). Bank Management. Boston: Cengage Learning.
- Köhler, M. (2013). Does Non-Interest Income Make Banks More Risky? Retail –versus Inverstmen-oriented Banks. *Borsa İstanbul Review No 17*.
- Louzis, D. , Vouldis, A. (2017). Profit Strategy of Greek Banks: Cross-subsidization and Diversification versus Complementarity. *Applied Economics Vol 49*, No 44, 4460-4481.
- Mahajan, P., Bhatia, A. , CHANDER,S. (2012). ROA Performance of Public Sector Banks in India. *Journal of Commerce and Accounting Research Vol 1, Issue 2*, 15-21.
- Meng, X., Cavoli, T. , Deng, X. (2018). Determinants of Income Diversification: Evidence from Chinese Banks., *Applied Economics Vol. 50*, No 17, 1934-1951.
- Menicucci, E., Paolucci, G. (2016). The Determinants of Bank Profitability: Empirical Evidence from European Banking Sector., *Journal of Financial Reporting and Accounting Vol. 14*, No 1, 86-115.
- MINH, S. ve THANH, T. ve DENG, X. (2020). Analysis of the Impact from Non-interest Income to the Operational Efficiency of Commercial Banks in Vietnam. *Management Science Letters 10*, 455-462.
- Nguyen, T.H. (2020). Impact of Bank Capital Adequacy on Bank Profitability Unde Basel II Accord: Evidence from Vietnam. *Journal of Economic Development 45*, 31-47.
- Robertho, V. , Wibowo, B. (2018). Market Power, Types of Ownership and Bank Income Diversification: Cases of Asian Countries. *Jurnal Dinamika Manajemen 9 (1)* , 12-22.
- Selçuk, H. , Tunay, K.B. (2014). Ticati Banka Yönetiminin Temelleri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd. Şti.
- Stiroh, K. (2018). Diversification in Banking is Noninterest Income the Answer?. *Federal Reserve Bank of New York Working Paper, No: 154*.
- Torres-Reyna, O. (2010). *Getting Started in Fixed/Random Effect Models Using R*. Princeton University. Retrieved from <https://www.princeton.edu/~otorres/Panel101R.pdf>

Uzun, U. ve Berberoğlu, M. (2019). Faiz Dışı Gelirlerin Banka Performansına Etkisi. Türkiye Örneği. *Journal of Bussiness Research-TURK 11*, 239-248.

Wang, C. ve Lin, Y. (2018). The Influence of Income Diversification on Operating Stability of the Chinese Commercial Banking Industry. *Romanian Journal of Economic Forecasting XXI (3) 38 (1)*, 29-41.

Williams, B. ve Rajaguru, G. (2012). The Chicken or the Egg? The Trade-off Between Bank Fee Income and

Net Interest Margins. *Australian Journal of Management 38 (1)*, 99-123.

Yağcılar, G.G. , Kalaycı, Ş. (2020). Türk Bankacılık Sektöründe Net Faiz Marjının Micro-Belirleyicileri: Küresel Mali Krizin Etkileri. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi 19*, 7-34.

© 2020 & 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and

(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).